

KATARZYNA SYCHTA

W KWESTII LEGALNEJ DEFINICJI GRANIC KARNOPROCESOWEGO ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO

I. WIELOZNACZNOŚĆ POJĘCIA „GRANICE ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO” W APELACYJNO-KASACYJNYM MODELU KARNOPROCESOWEJ KONTROLI ODWOŁAWCZEJ

Obowiązujący do 1 lipca 2015 r. model kontroli odwoławczej orzeczeń wydanych w postępowaniu karnym stanowił kompilację systemu apelacyjno-kasacyjnego z elementami pełnej rewizyjności procedury odwoławczej. Wspólną cechą charakteryzującą model karnoprocessowych środków odwoławczych opartych na kontroli apelacyjnej i kasacyjnej jest kontrolowanie zaskarżonego orzeczenia w granicach środka odwoławczego. Ogólna reguła nakazywała bowiem sądowi odwoławczemu kontrolę limitowaną granicami skargi (art. 433 § 1 w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r. oraz art. 536 k.p.k.). Element rewizyjny w obowiązującym do 1 lipca 2015 r. modelu środków odwoławczych stanowiła, możliwa wyjątkowo, całościowa kontrola kwestionowanego orzeczenia dokonywana niezależnie od granic zaskarżenia.

W systemach opartych na pełnej rewizyjności postępowania odwoławczego kontrola ma charakter totalny – obejmuje swoim zakresem całe zaskarżone orzeczenie¹. Kontrolę rewizyjną uruchamia wystąpienie ściśle określonych uchybień obciążających zakwestionowane orzeczenie. Bez względu na twierdzenia strony odwołującej się rewizyjna kontrola poprawności ogółu rozstrzygnięć dotyczy orzeczeń wydanych z naruszeniem kwalifikowanym jako tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza². *De lege anteriori* i *de lege lata* tę

¹ A. Bachrach, *System odwoławczy – procesowe i ustrojowe powiązania*, „Państwo i Prawo” 14, 1959, z. 7, s. 35 i n.; A. Kaftal, *System środków odwoławczych w polskim procesie karnym (Rozważania modelowe)*, Warszawa 1972, s. 23-38; K. Marszał, *System apelacyjno-kasacyjny w polskim procesie karnym*, w: *Wybrane zagadnienia procedury karnej. Księga ku czci Profesora Andrzeja Murzynowskiego*, „Studia Iuridica” 1997, z. 33, s. 163 i n.; K. Mioduski, *Model postępowania rewizyjnego w polskim procesie karnym*, „Państwo i Prawo” 23, 1968, z. 8-9, s. 294.

² A. Bojańczyk, *O prawnej podstawie i procesowym zasięgu oddziaływania bezwzględnych przyczyn odwoławczych w procesie karnym (art. 439 § 1 K.p.k.)*. Głos w kwestii programu kontroli odwoławczej w sprawach o strukturze wielopodmiotowej, w: P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego*, Warszawa 2010, s. 936 i n.; M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, w: idem, *Dzieła wybrane*, red. S. Waltoś, t. 2, Kraków 2011, s. 311; T. Grzegorzczak, *Bezwzględne przyczyny odwoławcze w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Prokuratura i Prawo” 1995, z. 4; W. Grzeszczyk, *Bezwzględne przyczyny odwoławcze w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Prokuratura i Prawo” 1995, z. 4, s. 20; M. Klejnowska, *Ograniczenia sądu odwoławczego orzekającego w sprawie karnej po uniesieniu środka odwoławczego*, Rzeszów 2008, s. 45 i n.; W. Kociubiński, *Zakres orzekania sądu odwoławczego w nowym kodeksie postępowania karnego*, „Przegląd Sądowy” 1997, z. 11-12, s. 40 i n.; M. Rogacka-Rzewnicka, *Kasacja w polskim procesie karnym*, Warszawa 2001, s. 270 i n.; S. Steinborn, *O zakresie orzekania poza granicami środka*

kategorię uchybień tworzyły i tworzą, uzasadniając szeroką kognicję sądu odwoławczego, następujące rodzaje naruszeń prawa materialnego i procesowego: bezzwzględne przyczyny uchylenia orzeczenia (art. 439 k.p.k.)³, rażąca niesprawiedliwość zaskarżonego orzeczenia (art. 440 k.p.k.)⁴, błędna kwalifikacja czynu inkryminowanego oskarżonemu (art. 455 k.p.k.)⁵ oraz identyczność pomyłek obciążających zaskarżone i niezaskarżone podmiotowo wyodrębnione części orzeczenia (art. 435 k.p.k.)⁶.

W systemach o zawężonym zakresie kontroli granice środka odwoławczego stanowią podstawowy czynnik determinujący zakres analizy odwoławczej. W doktrynie i judykaturze nigdy nie udało się osiągnąć zgody co do ilości i rodzaju elementów kształtujących nieprzekraczalny obszar kontroli apelacyjno-kasacyjnej. Kryterium ilościowe pozwala podzielić ogół poglądów na strukturę granic środka odwoławczego na te postrzegające ją jako konstrukcję:

1) czteroelementową – obejmującą zakres zaskarżenia, zarzuty odwoławcze, wnioski odwołującego się podmiotu oraz kierunek środka odwoławczego⁷;

2) trójelementową – złożoną z zakresu zaskarżenia, twierdzeń o uchybieńiach formułowanych przez skarżącego oraz kierunku środka odwoławczego⁸.

odwoławczego w świetle zasad i tendencji rozwojowych współczesnego procesu karnego (uwagi de lege ferenda), w: T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski (red.), *Z problematyki funkcji procesu karnego*, Warszawa 2013, s. 558.

³ Z. Muras, *Bezzwzględne przyczyny odwoławcze*, Toruń 2004, s. 5 i n.; idem, *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym. Artykuły 425-467 K.p.k. Komentarz*, Warszawa 2004, s. 159 i n.

⁴ C. Borkowski, *Przyczynek do wykładni funkcjonalnej przepisu art. 389 K.p.k.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1984, z. 3, s. 347 i n.; R. Kmiecik, *Wadliwieczyność biegłego jako przeszkoda w utrzymaniu wyroku w mocy (art. 440 K.p.k.)*, w: I. Nowikowski (red.), *Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi*, Lublin 2007, s. 299 i n.; P. Kruszyński, *Kilka refleksji na temat art. 440 K.p.k.*, w: J. Skorupka (red.), *Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa profesor Zofii Świdy*, Warszawa 2009, s. 577 i n.; Z. Muras, *Postępowanie odwoławcze...*, s. 252 i n.; P. Rogoziński, *Kilka uwag o stosowaniu art. 440 K.p.k. w toku rozpoznawania zażaleń na postanowienia i zarządzenia*, w: A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha (red.), *Iudicium et scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, Warszawa 2011, s. 457 i n.

⁵ J. Bafia, *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w procesie karnym*, Warszawa 1964; M. Kwietniewska, *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w postępowaniu odwoławczym (art. 455 k.p.k.)*, „Państwo i Prawo” 61, 2006, z. 4, s. 90 i n.; K. Marszał, *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w postępowaniu rewizyjnym*, „Problemy Prawa Karnego” 1989, z. 15, s. 38 i n.; S. Stachowiak, P. Wiśniński, B. Janusz-Pohl, *Zmiana kwalifikacji prawnej w toku postępowania karnego*, w: Z. Cwiakalski, G. Artymiak (red.), *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego w świetle kodyfikacji karnych z 1997 roku i propozycje ich zmian*, Warszawa 2009, s. 108 i n.; Z. Muras, *Postępowanie odwoławcze...*, s. 337 i n.

⁶ Z. Doda, *Kilka uwag w związku z art. 386 K.p.k.*, „Palestra” 1967, z. 10-11, s. 28 i n.; M. Figas, *W sprawie przekraczania granic podmiotowych środka odwoławczego w procesie karnym, część I*, „Palestra” 2010, z. 7-8, s. 88 i n.; część II „Palestra” 2010, z. 9-10, s. 94 i n.; S. Steinborn, *O paradoksach i dobrodziejstwach zmiany lub uchylenia orzeczenia na rzecz współoskarżonych wskutek uwzględnienia cudzego środka odwoławczego (art. 435 K.p.k.)*, w: A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha (red.), op. cit., s. 483 i n.; A. Zachuta, *Skorzystanie z cudzej skargi odwoławczej – art. 435 K.p.k.*, „Prokuratura i Prawo” 2006, z. 11, s. 135 i n.

⁷ M. Cieślak, *Podstawowe pojęcia dotyczące rewizji według K.p.k.*, „Palestra” 1960, z. 9, s. 9; M. Klejnowska, op. cit., s. 48 i n.

⁸ J. Bratoszewski et al., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 3, Warszawa 2004, s. 65; Z. Doda, *Konstrukcja granic środka odwoławczego w polskim prawie karnym procesowym*,

W koncepcji zakładającej trójczłonowość granic status składnika determinującego nieprzekraczalną pole kontroli odwoławczej tracą żądania skarżącego, wnioski odwołujących się traktuje się bowiem jedynie jako wskaźniki pomocnicze ułatwiające identyfikację kierunku środka odwoławczego oraz dookreślenie zakresu zaskarżenia – niedokładnie wskazanych w treści skargi odwoławczej;

3) dwuelementową – występującą w dwóch wariantach, różniących się rodzajem składników determinujących nieprzekraczalny obszar podlegający kontroli. Niekwestionowanym składnikiem dwuczłonowego konstruktu jest zakres zaskarżenia. Zgodności brakuje przy wskazywaniu drugiego członu wpływającego na ustalenie fragmentu orzeczenia podlegającego kontroli. Pierwszy wariant zakłada, że stanowi go kierunek środka odwoławczego⁹. Druga odmiana dwuczłonowej konstrukcji granic aktualizuje się wyłącznie wówczas, gdy środek odwoławczy został wniesiony na niekorzyść oskarżonego przez oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika strony czynnej. W takiej konfiguracji procesowej determinantę zakresu kontroli odwoławczej stanowić ma również zakres zarzutów będących obligatoryjnym składnikiem skargi podmiotów profesjonalnych działających na rzecz pogorszenia procesowej pozycji oskarżonego¹⁰;

„Krakowskie Studia Prawnicze” 1975, z. 8, s. 49 i n.; idem, *Uwagi na temat kierunku i granic środka odwoławczego w K.p.k.*, „Palestra” 1979, z. 4, s. 58 i n.; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. 2: *Komentarz do artykułów 297-467*, Warszawa 2011, s. 513 i n.; A. Gaberle, *Funkcje kontroli instancyjnej w procesie karnym (zagadnienia podstawowe)*, w: idem, S. Waltoś (red.), *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci Prof. Zbigniewa Dody*, Kraków 2000, s. 40 i n.; J. Grajewski, *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 2001, s. 260 i n.; J. Grajewski, L. K. Paprzycki, M. Plachta, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 425-673 K.p.k.*, t. 2, Kraków 2003; W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 382; W. Kociubiński, op. cit., s. 41; W. Mendys, *W sprawie kierunku i granic środka odwoławczego wedle K.p.k.*, „Palestra” 1974, z. 4, s. 49; idem, *Funkcje zarzutów odwoławczych w konstrukcji granic środka odwoławczego wedle K.p.k.*, „Nowe Prawo” 1976, z. 12; F. Prusak, *Podstawy rewizji w procesie karnym*, Warszawa 1970, s. 19; idem, *Komentarz do Kodeksu postępowania karnego*, t. 2, Warszawa 1999, s. 1195 i n.; S. Steinborn, *Orzekanie przez sąd odwoławczy niezależnie od kierunku środka odwoławczego*, w: M. Plachta (red.), *Aktualne problemy prawa i procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi Janowi Grajewskiemu*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2003, t. 11, s. 329; S. Zabłocki, *O niektórych zmianach wprowadzonych przez nowy kodeks postępowania karnego w zakresie postępowania odwoławczego*, „Przegląd Sądowy” 1997, z. 11-12, s. 8 i n.; idem, *Postępowanie odwoławcze, kasacyjne i wznowieniowe w procesie karnym*, Warszawa 1999, s. 51 i n.

⁹ S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 1996, s. 476.

¹⁰ K. Marszał et al., *Proces karny. Przebieg postępowania*, Katowice 2012, s. 238; K. Marszał, *Problem granic środka odwoławczego w polskim procesie karnym*, „Problemy Prawa Karnego” 1975, z. 1, s. 67 i n.; idem, *Zasadnicze problemy postępowania odwoławczego w polskim procesie karnym de lege lata i de lege ferenda*, „Studia Iuridicia Silesiana” 1978, z. 247, s. 121 i n.; idem, *Zakres orzekania sądu rewizyjnego w razie zaskarżenia wyroku na niekorzyść oskarżonego*, „Nowe Prawo” 1987, z. 9, s. 15 i n.; idem, *Granice środka odwoławczego w polskim procesie karnym*, „Problemy Prawa Karnego” 1988, z. 14, s. 28 i n.; idem, *Znaczenie granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów w postępowaniu odwoławczym w sprawach karnych*, „Problemy Prawa Karnego” 2004, z. 25, s. 106 i n.; idem, *Zasadnicze składniki granic środka odwoławczego w procesie karnym*, w: A. Gaberle, S. Waltoś (red.), *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci Prof. Zbigniewa Dody*, Kraków 2000, s. 47 i n.; idem, *Jeszcze w sprawie pojęcia granic środka odwoławczego w procesie karnym*, w: W. Cieślak, S. Steinborn (red.), *Profesor Marian Cieślak – osoba, dzieło, kontynuacje*, Warszawa 2013, s. 942 i n.

4) jednoelementową – na którą składa się wyłącznie zakres zaskarżenia, wyznaczany za pomocą wniosków odwoławczych i zarzutów formułowanych przeciwko kwestionowanemu rozstrzygnięciu¹¹.

II. KRYTERIA IDENTYFIKACJI ZWROTÓW TEKSTU PRAWNEGO JAKO DEFINICJI LEGALNYCH

W obowiązującym do 1 lipca 2015 r. Kodeksie postępowania karnego umieszczono nakaz obligatoryjnego rozważenia w toku kontroli określonych elementów pisemnej skargi odwoławczej (art. 433 § 2 k.p.k.). Listę kontrolowanych składników skargi tworzą zarzuty i wnioski odwoławcze. Wyliczenie elementów podlegających analizie dokonywanej przez sąd odwoławczy w poprzednio obowiązującej rzeczywistości prawnej ściśle wiązało się z treścią paragrafu poprzedzającego – zawierającego regułę kontrolowania sprawy w zakresie limitowanym granicami skargi. Nakaz kontrolowania orzeczenia wyłącznie w granicach środka odwoławczego połączony z zobowiązaniem organu kontrolującego do rozważenia zawartych w skardze zarzutów i wniosków niewątpliwie określał obszar skargi objęty kontrolą odwoławczą. Spowodowało to pojawienie się supozycji, że art. 433 § 2 k.p.k. zawiera legalną definicję pojęcia granic środka odwoławczego¹². Łatwo było jej ulec, dlatego że wprowadzenie definicji wyliczającej elementy konstruujące granice skargi odwoławczej stanowiłoby typowy przykład sytuacji, w której zdefiniowanie określonego pojęcia w tekście prawnym uznaje się za celowe. Definiowanie jest bowiem podstawowym sposobem eliminowania wieloznaczności¹³.

¹¹ B. Bienkowska et al., *Wykład prawa karnego procesowego*, Białystok 1998, s. 385 i n.; A. Bulsiewicz et al., *Przebieg postępowania karnego*, Toruń 1999, s. 203; A. Kaftal, op. cit., s. 23 i n.; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1: *Komentarz do art. 1-467*, Warszawa 2014, s. 1108 i n.; idem, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2011, s. 816 i n.; J. Izydorczyk, *Granice orzekania sądu odwoławczego w polskiej procedurze karnej*, Łódź 2010, s. 181; idem, *Pojęcie granic orzekania sądu odwoławczego w procesie karnym*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Iuridica” 2004, z. 67, s. 209 i n.; idem, *Granice orzekania karnego sądu odwoławczego (na podstawie badań praktyki sądów okręgu łódzkiego)*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2004, t. 69, s. 39 i n.

¹² W. Grzeszczyk, *Granice orzekania w postępowaniu odwoławczym na niekorzyść oskarżonego*, „Prokuratura i Prawo” 2007, z. 1, s. 20; J. Izydorczyk, *Granice orzekania sądu...*, s. 271; W. Kociubiński, op. cit., s. 41; S. Zablocki, *O niektórych zmianach...*, s. 8.

¹³ Zgodnie z § 146 ust. 1 pkt 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. 2002, Nr 100, poz. 908) jedną z typowych sytuacji, w których w ustawie lub innym akcie normatywnym zachodzi konieczność sformułowania definicji danego określenia, jest przypadek jego wieloznaczności. Zob. też T. Bąkowski et al., *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz do rozporządzenia*, Warszawa 2003; A. Bielska-Brodziak, *Interpretacja tekstu prawnego na podstawie orzecznictwa podatkowego*, Warszawa 2009, s. 43; eadem, *Kłopoty z definicjami legalnymi*, w: O. Bogucki, S. Czepita (red.), *System prawny a porządek prawny*, Szczecin 2008, s. 159 i n.; M. Błachut, W. Gromski, J. Kaczor, *Technika prawodawcza*, Warszawa 2008; A. Malec, *Zarys teorii definicji prawniczej*, Warszawa 2000, s. 11; S. Wrótkowska, M. Zieliński, *Komentarz do zasad techniki prawodawczej z dnia 20 czerwca 2002 r.*, Warszawa 2004; eidem, *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*, Warszawa 1993, s. 115 i n.; G. Wierczyński, *Redagowanie i ogłaszanie aktów normatywnych. Komentarz*, Warszawa 2010; Z. Ziemiński, *O zwrotach definicyjnych w ustawodawstwie PRL*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zeszyt Specjalny, Poznań 1956, s. 70 i n.

Permanencja sporów dotyczących zmiennej liczby elementów stanowiących determinantę granic skargi odwoławczej uprawniało do twierdzenia, że ustawodawca zdecydował o usunięciu wielu znaczeń nadawanych tej konstrukcji w wyspecjalizowanym języku prawniczym. Zakwalifikowanie zawartej w art. 433 § 2 k.p.k. listy elementów kontrolowanych jako desygnatów pojęcia granic środka odwoławczego przesądzałoby wszelkie dotychczasowe wątpliwości co do uznania zarzutów i wniosków odwoławczych jako elementów współkształtujących nieprzekraczalny obszar objęty kontrolą odwoławczą. Posługiwanie się definicją sformułowaną w tekście prawnym stanowi bowiem najsilniejszą dyrektywę interpretacyjną, znaczenia zaś tekstu prawnego zdekodowanego za jej pomocą nie można modyfikować tzw. apragmatycznymi regułami założeniowymi odwołującymi się do pewnych założeń, m.in. o systemie wartości przypisywanemu racjonalnemu ustawodawcy¹⁴.

Dla ustalenia, czy treść przepisu art. 433 § 2 k.p.k. rzeczywiście wyznaczała sposób rozumienia przez ustawodawcę elementów wyznaczających granice środka odwoławczego, treść tego przepisu zostanie poddana analizie z punktu widzenia dwóch kryteriów powszechnie używanych do identyfikacji definicji legalnych w tekście prawnym, tj. celu sformułowania danej wypowiedzi oraz łączników wskazujących na zamiar jej ustanowienia¹⁵. Badanie definicyjnego charakteru listy elementów kontrolowanych obejmie zarówno stan prawny obowiązujący do 1 lipca 2015 r., jak i perspektywę *lex lata*.

Uwzględniając fakt, że spory dotyczące granic środka odwoławczego koncentrowały się wokół ilości i rodzaju elementów współkształtujących granice skargi, najskuteczniejszym sposobem usunięcia niepożądanego stanu wieloznaczności tego wyrażenia było posłużenie się tzw. równościową definicją nieklasyczną. Definicja nieklasyczna to definicja wymieniająca w części definiującej (*definiens*) te nazwy, których zakresy wchodzą w zakres nazwy definiowanej (*definiendum*). Desygnaty nazw wchodzących w zakres definiowanego wyrażenia łącznie tworzą pełen zakres nazwy definiowanej¹⁶. Prawdopodobnie sformułowana równościowa definicja nieklasyczna granic środka odwoławczego powinna więc zawierać w definiensie wyliczenie wszystkich elementów współkształtujących wyznaczony skargą nieprzekraczalny obszar podlegający kontroli odwoławczej. Tymczasem w części, którą w treści art. 433 § 2 k.p.k. należałoby potraktować jako *definiens*, wyliczono jedynie zarzuty i wnioski odwoławcze. Natomiast zbiór elementów mających stanowić desygnaty granic środka odwoławczego nie pozwalał na ustalenie statusu innych elementów, które w poprzedniej rzeczywistości prawnej – zależnie od przyjmowanych poglądów na strukturę granic środka odwoławczego – wliczano do czynników współkształtujących granice skargi, tj. zakresu zaskarżenia i kierunku środka odwoławczego.

¹⁴ A. Bielska-Brodziak, *Interpretacja...*, s. 41; J. Gregorewicz, *Definicje w prawie i nauce prawa*, Łódź 1962, s. 52 i n.; S. Wronkowska, M. Zieliński, *Problemy...*, s. 118; M. Zieliński, *Wyznaczniki reguł wykładni prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 60, 1998, z. 3-4, s. 15.

¹⁵ A. Malec, *op. cit.*, s. 28 i n.

¹⁶ K. Ajdukiewicz, *Język i poznanie*, t. 1, Warszawa 1965, s. 54; W. Patryas, *Definiowanie pojęć prawnych*, Poznań 1997, s. 23 i n.; T. Pawłowski, *Pojęcia i metody współczesnej humanistyki*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1977, s. 9 i n.; S. Wronkowska, M. Zieliński *Problemy...*, s. 131; Z. Ziemiński, *op. cit.*, s. 70 i n.

III. DESYGNATY WYRAŻENIA „GRANICE ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO” NIEWSKAZANE W CZĘŚCI DEFINIUJĄCEJ ART. 433 § 2 K.P.K.

1. Zakres zaskarżenia jako element współkształtujący granice środka odwoławczego

Zakres zaskarżenia, tj. kwestionowane przez skarżącego rozstrzygnięcia i ustalenia zawarte w podważanym orzeczeniu, stanowił determinantę zamkniętego obszaru objętego kontrolą odwoławczą niekwestionowaną przez żadną z dotychczas formułowanych koncepcji struktury granic. Konieczność traktowania zakresu zaskarżenia jako elementu struktury granic środka odwoławczego nie wynikała jednak z legalnej quasi-definicji granic. Formalnie decydowały o tym przepisy o typowym zasięgu kontroli apelacyjno-kasacyjnej i wyjątkowo możliwych przypadkach kontroli totalnej. Wszystkie umieszczono w bezpośrednim sąsiedztwie zwrotu wyliczającego determinanty zakresu kontroli odwoławczej. Włączenie zakresu zaskarżenia w obręb struktury granic środka odwoławczego wynikało bowiem z przepisów przewidujących kontrolę apelacyjno-kasacyjną wyłącznie w granicach środka odwoławczego (art. 433 § 1 k.p.k.). Zależnie od wyboru skarżący może podważyć nim bądź całość rozstrzygnięć lub ustaleń, bądź też wyodrębnione horyzontalnie, przedmiotowo lub podmiotowo części orzeczenia (art. 427 § 1 k.p.k.). Na zaliczenie zakresu zaskarżenia do kryteriów współkształtujących granice skargi wpływ mają również przepisy zezwalające sądowi odwoławczemu na kontrolę z urzędu. Wszystkie upoważnienia do przekroczenia granic skargi zawierają bowiem sformułowania umożliwiające kontrolę niezależną od zaznaczonych w skardze fragmentów pierwszoinstancyjnego orzeczenia (art. 439 § 1, art. 440, art. 455 k.p.k. w brzmieniu zmienionym nowelizacją)¹⁷.

2. Wieloznaczność tekstu prawnego określającego w stanie prawnym obowiązującym do 1 lipca 2015 r. limitacyjne znaczenie kierunku środka odwoławczego

Wyliczenie zawarte w definiensie legalnej quasi-definicji granic środka odwoławczego pomijało również kierunek środka odwoławczego, tj. tę cechę środka odwoławczego, która przejawia się w relacjach pomiędzy treścią żądań skarżącego a sytuacją procesową oskarżonego oznaczoną w zaskarżonym orzeczeniu¹⁸. Jego dotychczasowy status był różny – do kategorii elementu konstruującego granice środka odwoławczego wliczano go tylko w koncepcjach przyjmujących czteroczęlonową i trójczęlonową strukturę granic oraz w niektó-

¹⁷ Zakres zaskarżenia stanowi składnik kształtujący granice skargi odwoławczej zarówno w koncepcjach zakładających ich jednoelementową strukturę, jak i we wszystkich koncepcjach struktury wieloelementowej. Zob. konsekwentnie m.in. Z. Doda, *Konstrukcja...*, s. 49 i n.; W. Grzeszczyk, *Granice orzekania...*, s. 18; J. Izdorek, *Granice orzekania sądu...*, s. 179; idem, *Pojęcie granic orzekania...*, s. 209 i n.; A. Kaftal, op. cit., s. 23 i n.; M. Klejnowska, op. cit., s. 48 i n.; K. Marszał, *Problem granic...*, s. 67 i n.; idem, *Zasadnicze problemy...*, s. 121 i n.; idem, *Zakres orzekania sądu...*, s. 15 i n.; idem, *Granice środka...*, s. 28 i n.; idem, *Znaczenie granic...*, s. 106 i n.; idem, *Zasadnicze składniki...*, s. 47 i n.; idem, *Jeszcze w sprawie...*, s. 942 i n.; W. Mendys, *W sprawie kierunku...*, s. 49; S. Steinborn, *Orzekanie...*, s. 325; S. Zabłocki, *O niektórych zmianach...*, s. 8.

¹⁸ P. Pratkowiecki, *Kierunek środka odwoławczego wniesionego w sprawie karnej*, „Przegląd Sądowy” 2008, z. 7-8, s. 155 i n.

rych wariantach koncepcji dwuelementowych. Niestety jednoznaczne ustalenie stosunku pomiędzy kierunkiem środka odwoławczego a zakresem skargi odwoławczej nie było też możliwe na podstawie pozostałych przepisów określających zakres kontroli odwoławczej. Te – zależnie od doboru argumentów – wciąż umożliwiały bowiem przeciwstawne wnioski.

Przeciwko kwalifikowaniu kierunku środka odwoławczego jako elementu współkształtującego granice środka odwoławczego przemawiały przepisy traktujące kierunek i granice jako odrębne czynniki determinujące zasięg kontroli dokonywanej przez sąd odwoławczy. Pierwszym z nich był przepis formułujący bezpośredni zakaz *reformationis in peius* (art. 434 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r.). Zezwolenie na pogorszenie procesowego położenia oskarżonego w instancji odwoławczej uzależniono od dwóch niezależnych od siebie czynników. Orzekanie na niekorzyść z jednej strony ograniczone było bowiem do przypadku, w którym środek odwoławczy zmierza do pogorszenia sytuacji oskarżonego (kierunek środka odwoławczego), z drugiej zaś – pogorszenie procesowego położenia oskarżonego limitowały do 1 lipca 2015 r. granice skargi lub zakres zarzutów sformułowanych w niej przez profesjonalistów zmierzających do modyfikacji niekorzystnej biernej strony procesu karnego. W poprzedniej rzeczywistości prawnej dopuszczalność orzekania w kierunku niekorzystnym dla oskarżonego była koniunkcyjnie warunkowana wniesieniem skargi zmierzającej do pogorszenia procesowej pozycji oskarżonego i granicami zaskarżenia. Koniunkcja kierunku i granic zaskarżenia skargi niekorzystnie ukierunkowanej względem procesowych interesów oskarżonego nie była wystarczająca do uwzględnienia środka autorstwa oskarżyciela publicznego lub pełnomocnika. Modyfikacja orzeczenia zaskarżonego przez profesjonalistów działających na niekorzyść oskarżonego wymagała stwierdzenia uchybień stanowiących substrat sformułowanych przez nich zarzutów lub podlegających uwzględnieniu z urzędu.

Kolejne przepisy wskazujące na odseparowanie kierunku i granic to te, które przewidywały nakaz orzekania zgodnie z kierunkiem środka odwoławczego (art. 434 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r.), dopuszczały możliwość przełamania kierunku środka odwoławczego na korzyść oskarżonego (art. 434 § 2 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r.) oraz zawierały ogólną deklarację o dopuszczalności wyjścia poza granice środka odwoławczego w przypadkach przewidzianych przez przepisy szczególne (art. 433 § 1 *in fine* k.p.k. w wersji zmienionej nowelą). Prawidłowe ustalenie relacji, w jakiej pozostawały te trzy normy, pozwalało przyjąć, że przepis umożliwiający orzekanie na korzyść oskarżonego wbrew kierunkowi środka odwoławczego wniesionego na jego niekorzyść stanowił wyjątek od nakazu orzekania zgodnie z kierunkiem środka odwoławczego, nie był zaś egzemplifikacją jednego z wyjątkowych przypadków orzekania poza granicami środka odwoławczego – a tylko to wskazywałoby na włączenie kierunku środka w obręb granic środka odwoławczego¹⁹.

¹⁹ T. Grzegorzcyk, *Kodeks...*, s. 1109; A. Kaftal, op. cit., s. 231 i n.; idem, *O granicach i kierunku środka odwoławczego w świetle nowego kodeksu postępowania karnego*, „Palestra” 1970, z. 3; K. Marszał, *Granice środka...*, s. 28 i n.; idem, *Problem granic...*, s. 73; idem, *Zakres orzekania sądu...*, s. 27; idem, *Zasadnicze składniki...*, s. 47; idem, *Znaczenie granic...*, s. 106 i n.; idem, *Jeszcze w sprawie...*, s. 942 i n.; Z. Muras, *Postępowanie odwoławcze...*, s. 97; M. Rogacka-Rzewnicka, *Apelacyjny model kontroli odwoławczej*, w: P. Kruszyński (red.), *Nowe uregulowania prawne w Kodeksie postępowania karnego z 1997 r.*, Warszawa 1999 r., s. 354 i n.; eadem, *Kasacja...*, s. 254.

Już jednak zestawienie przepisu zawężającego zakres rozpoznania sprawy do obszaru wyznaczonego granicami środka odwoławczego (art. 433 § 1 k.p.k. *in principio* w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2115 r.) z przepisami przewidującymi wyjątkowo dopuszczalną totalną kontrolę zaskarżonego orzeczenia (art. 439 § 1, art. 440 oraz art. 455 k.p.k. niezmienione nowelizacją) mogło prowadzić do wniosku o konieczności traktowania kierunku środka odwoławczego jako składnika wyznaczającego granice skargi odwoławczej. Przepisy określające jako regułę kontrolę apelacyjną i wyjątki na rzecz modelu rewizyjnego, wskazując obszar co do zasady nieprzekraczalny i pole, od którego sąd może abstrahować podczas kontroli całościowej, posługiwały się odmienną stylizacją – w nakazie zawężonego rozpoznania sprawy użyto sformułowania wskazującego na dokonywanie kontroli „w granicach środka odwoławczego”, poszczególne zaś upoważnienia do kontroli całościowej zaskarżonego orzeczenia umożliwiały i umożliwiają ją „niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów”. Gdyby granice środka odwoławczego były konstrukcją dwuelementową, złożoną wyłącznie z zakresu zaskarżenia i zakresu podniesionych zarzutów, sformułowania wskazujące na obszar podlegający kontroli typowej i przekraczalny w razie wystąpienia ściśle określonych uchybień miałyby identyczne znaczenie – zbędne byłoby zaś używanie dwóch odrębnych wyrażenń tożsamych znaczeniowo.

Uzasadnienie odrębnego nazewnictwa stanowiło założenie, że zakresy obu wyrażenń wskazujących na obszar kontrolowany w systemie apelacyjno-kasacyjnym i przekraczalny w przypadkach wyjątkowo możliwej kontroli w pełni rewizyjnej nie były identyczne. Istotą relacji, w jakiej pozostały, była nadrzędność nazwy „granica”. Natomiast jej desygnatami były: zakres zaskarżenia, twierdzenia o uchybieniach popełnionych przy orzekaniu oraz składnik dodatkowy, niewymieniony w treści przepisów upoważniających do kontroli totalnej. We wszystkich dotychczasowych koncepcjach granic środka odwoławczego formułowanych w poprzedniej rzeczywistości prawnej dość zgodnie odmawiano wnioskowi sformułowanemu przez skarżącego statusu elementu je współkształtującego – do kategorii składników konstruujących granice środka odwoławczego wliczano go tylko w koncepcjach przyjmujących czteroczonową strukturę granic. Dodatkowy desygnat składający się na zakres wyrażenia nadrzędnego mógł zatem stanowić wyłącznie kierunek środka odwoławczego²⁰.

IV. IDENTYFIKACJA OBJAŚNIAJĄCEGO CHARAKTERU LISTY ELEMENTÓW KONTROLOWANYCH Z PERSPEKTYWY REGUŁ BUDOWY DEFINICJI LEGALNYCH

Poprawność twierdzeń o definicyjnym charakterze art. 433 § 2 k.p.k. budziła wątpliwości również z typowo formalnych względów. Otóż zdania tekstu prawnego formułowane przez prawodawcę w celu określenia znaczenia wyrażenń przy-

²⁰ O konieczności traktowania kierunku środka odwoławczego jako elementu wyznaczającego granice środka odwoławczego zob. m.in. M. Cieślak, *Podstawowe pojęcia...*, s. 41; idem, *Postępowanie karne...*, s. 110; idem, *Polska procedura...*, s. 312; Z. Doda, *Konstrukcja...*, s. 49 i n.; idem, *Uwagi na temat...*, s. 58 i n.; idem, *Jeszcze o modelu środków odwoławczych i „modelu” polemiki*, „Państwo i Prawo” 36, 1974, z. 1, s. 98; M. Klejnowska, op. cit., s. 48; W. Kociubiński, op. cit., s. 41; W. Mendys, *W sprawie kierunku...*, s. 49; F. Prusak, *Podstawy rewizji...*, s. 19; S. Steinborn, *Orzekanie...*, s. 329; S. Zabłocki, *O niektórych zmianach...*, s. 8.

bierają określoną stylizację. Składają się one z nazwy definiowanego wyrażenia oraz z opisu sposobu jego używania. O definicyjnym charakterze wypowiedzi prawodawcy świadczą łączniki występujące pomiędzy definiowaną nazwą i jej desygnatami. Muszą one wskazywać, że *definiens* pozostaje z *definiendum* w relacji oznaczania. Pozwala to zidentyfikować podstawowy motyw formułowania definicji legalnych, tj. zamiar określenia znaczenia wyrażen. Typowymi łącznikami wskazującymi na objaśniający charakter zdań tekstu prawnego są sformułowania: „oznacza”, „rozumie się przez to”, „należy przez to rozumieć”, „zwane dalej”, „odnosi się do”, „określa”, „znaczy tyle co”, „można zastąpić”²¹. Z perspektywy poprawności konstrukcyjnej lista elementów objętych obligatoryjną kontrolą odwoławczą musi być uznana za zwrot niedefinicyjny. W obrębie przepisu art. 433 § 2 k.p.k. niemożliwe było formalne wyodrębnienie *definiendum*, *definiens* oraz łączników wskazujących na pozostawanie zwrotu definiowanego i zwrotów objaśniających jego sens w relacji oznaczania. Literalnie dyspozycja normy zawartej w przepisie art. 433 § 2 k.p.k. statuowała i nadal statuuje jedynie obowiązek skontrolowania wskazanych elementów środka odwoławczego.

Brak typowej konstrukcji wskazującej na definicyjny charakter listy elementów podlegających skontrolowaniu w instancji odwoławczej powodował, że twierdzenia o tożsamości znajdujących się na niej składników z członami struktury granic środka odwoławczego oparto na innych podstawach. O formalnie objaśniającym charakterze przepisu art. 433 § 2 k.p.k. stanowić miało bowiem umieszczenie listy elementów kontrolowanych w instancji odwoławczej bezpośrednio po deklaracji o ograniczeniu kontroli odwoławczej do analizy wytyczonej granicami skargi (art. 433 § 1 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r.). Na definicyjny status wykazu wskazywać miało i to, że nakaz zbadania wskazanych w nim składników traktowano jako pozytywny odpowiednik zakazów przekraczania granic skargi. Ograniczenia tego rodzaju formułowane są *a contrario* z przepisów zezwalających na orzekanie poza granicami skargi (art. 439 § 1, art. 440, art. 455, art. 536 k.p.k.). Wszystkie te upoważnienia zawierają sformułowania równorzędnie traktujące kwestionowane fragmenty pierwszoinstancyjnego orzeczenia (tzw. zakres zaskarżenia) i błędy wytknięte przez skarżącego wydającemu je sądowi (tzw. zakres zarzutów). I właśnie równorzędny obowiązek analizy zarysowanego pola i jednocześnie niemożność jej dokonania poza określonymi obszarami miały nadawać elementom objętym nakazami i zakazami charakter kryteriów wyznaczających granice środka odwoławczego²². Jakkolwiek ważkie wydawałyby się względy odwołujące się do spójności ogółu norm regulujących zakres kontroli odwoławczej, wykluczyć należy przypisywanie im większej rangi niż ta, którą sformułowano *verba legis*. Dyspozycja normy zawartej w przepisie art. 433 § 2 k.p.k. obligowała zaś i nadal obliuguje jedynie do skontrolowania wskazanych elementów środka odwoławczego, natomiast nie zawiera żadnego zwrotu identyfikującego zamiar kwalifikowania ich jako elementów struktury nawet niewskazanego w niej wyrażenia.

²¹ J. Gregorewicz, op. cit., s. 60 i n.; T. Kotarbiński, *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*, Warszawa 1986, s. 51; A. Malec, op. cit., s. 29; W. Patryas, op. cit., s. 13 i n.; S. Wronkowska, M. Zieliński, *Problemy...*, s. 124 i n.

²² W. Kociubiński, op. cit., s. 41; S. Zabłocki, *O niektórych zmianach...*, s. 8.

V. LEGALNA DEFINICJA GRANIC ŚRODKA ODWOŁAWCZEGO Z PERSPEKTYWY STANU PRAWNEGO OBOWIĄZUJĄCEGO PO 1 LIPCA 2015 R.

Wieloletnie prace legislacyjne, mające uformować proces karny jako szybki, całkowicie kontradyktoryjny przebieg znajdujący swój finał w rozstrzygnięciu wydawanym zasadniczo w ramach postępowania niespornego (odbywającego się poza rozprawą główną), jesienią 2013 r. doprowadziły do uchwalenia ustawy konstytuującej nowy model procedowania w przedmiocie odpowiedzialności karnej²³. Zmodyfikowany przebieg działań zmierzających do rozstrzygnięcia kwestii winy i sankcji za czyn zarzucony oskarżonemu funkcjononuje od 1 lipca 2015 r. Nowelizacja nie zmodyfikowała składników znajdujących się na liście elementów podlegających obligatoryjnej kontroli odwoławczej, nie zmieniła się również niedefinicyjna struktura przepisu art. 433 § 2 k.p.k. Ponieważ jednak modyfikacje objęły przepisy regulujące zakres kontroli odwoławczej oraz prawny charakter poszczególnych składników kontrolowanych w instancji odwoławczej, konieczne jest rozważenie, czy implikuje to przekształcenie zestawu elementów sprawdzanych przez sąd odwoławczy w równościową nieklasyczną definicję granic środka odwoławczego.

Analiza zmian dotyczących sposobu wytyczenia nieprzekraczalnego obszaru objętego kontrolą instancyjną prowadzi do odpowiedzi jednoznacznie negującej definicyjny charakter przepisu zawartego w art. 433 § 2 k.p.k. *Lex lata* inaczej niż dotychczas określa bowiem kryteria wyznaczające obszar kontrolny. Nie zmieniając zawężonego modelu kontroli apelacyjno-kasacyjnej, ustawodawca przestał traktować granice środka odwoławczego jako podstawowy czynnik determinujący zasadniczo nieprzekraczalny zakres kontroli instancyjnej. Z treści przepisów określających obszar podlegający sprawdzeniu przez sąd odwoławczy usunięto bowiem nadrzędną dla spornej ilości desygnatów nazwę „granica”. Jednocześnie *lex lata*, abstrahując od zawodowego lub niezawodowego statusu skarżącego, zobowiązuje każdorazowego autora pisemnej skargi odwoławczej do wskazania w jej treści:

- 1) kwestionowanych rozstrzygnięć lub ustaleń (tj. zakresu zaskarżenia),
- 2) subiektywnych twierdzeń o istnieniu uchybień popełnionych przez sąd pierwszoinstancyjny (tj. zakresu zarzutów) oraz
- 3) sugerowanych przez skarżącego rozstrzygnięć sądu odwoławczego (tj. wniosków odwoławczych).

Dwa pierwsze obligatoryjne składniki skargi *lex lata* kwalifikuje następnie jako determinanty podmiotowego i przedmiotowego obszaru objętego kontrolą instancyjną – jednocześnie ustawa precyzuje, że zakres zaskarżenia wyznaczający nieprzekraczalne pole kontroli odwoławczej obejmuje zarówno kwestionowane w treści pisemnej skargi rozstrzygnięcia lub zrekonstruowane okoliczności faktyczne, jak i rozstrzygnięcia, co prawda niekwestionowane *expressis verbis* w treści skargi apelacyjnej, ale objęte domniemaniem prawnym²⁴

²³ Ustawa z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 2013, poz. 1247).

²⁴ Znowelizowany przepis art. 433 § 1 K.p.k. nakazuje sądowi odwoławczemu orzekającemu po dniu 1 lipca 2015 r. rozpoznanie sprawy w granicach zaskarżenia i pod-

(tzw. rozszerzony zakres zaskarżenia określony w art. 447 § 1-3 k.p.k.). Zmianę statusu zakresu zaskarżenia i zakresu podniesionych zarzutów połączono z eliminacją ogólnej metody określenia przypadków usprawiedliwiających totalną kontrolę częściowo tylko zaskarżonego orzeczenia – jako tych, które przewidziano w konkretnych przepisach zezwalających na przekroczenie określonego skargą pola kontroli odwoławczej. Klauzulę odsyłającą zastąpiono enumeratywnym, zbiorczym wyliczeniem konkretnych przypadków poszerzonej kontroli odwoławczej. Status bezwzględnych przyczyn odwoławczych generujących nieograniczoną analizę częściowo zakwestionowanego orzeczenia zachowały bezwzględne przyczyny uchylenia orzeczenia (art. 439 § 1 k.p.k.), stan rażącej niesprawiedliwości decyzji (art. 440 k.p.k.), konieczność dokonania pierwotnej zmiany kwalifikacji prawnej czynu inkryminowanemu oskarżonemu (art. 455 k.p.k. w wersji niezmienionej nowelizacją) oraz potrzeba modyfikacji lub uchylenia rozstrzygnięć dotyczących współoskarżonego, mimo braku skutecznej akcji kontestującej wyrok sądu I instancji w kierunku dla niego korzystnym (art. 435 k.p.k.). Wskazano je jednak wprost w ogólnym przepisie zezwalającym na przekroczenie podmiotowego i przedmiotowego zakresu skargi, nie zaś wyłącznie w przepisach statuujących zasady postępowania w razie pojawienia się konkretnych uchybień skutkujących kontrolą totalną.

Zmodyfikowana nomenklatura przepisu określającego obszar podlegający kontroli odwoławczej (tj. art. 433 § 1 k.p.k.) została w ten sposób skorelowana z regulacją poszczególnych zezwoleń na orzekanie poza zakwestionowanym fragmentem orzeczenia pierwszoinstancyjnego (art. 435 k.p.k., art. 439 § 1 k.p.k., art. 440 k.p.k. oraz art. 455 k.p.k.). Zarówno pole podlegające sprawdzeniu przez sąd apelacyjny, jak i obszar, którego przekroczenie jest możliwe w przypadkach kontroli totalnej, *lex ferenda* zakreśla poprzez jednoczesne wskazanie kwestionowanych fragmentów pierwszoinstancyjnego orzeczenia (tzw. zakres zaskarżenia) i błędów sądu je ferującego wykniętych w skardze odwoławczej (tzw. zakres zarzutów). Zastąpienie nazwy „granic środka odwoławczego” określeniem jednocześnie odwołującym się do granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, połączone z powtórzeniem określeń wskazujących na kwestionowany fragment orzeczenia i uchybienia będące udziałem decydenta w poszczególnych przepisach kwalifikujących je jako kryteria umożliwiające ustalenie pola przekraczanego w razie kontroli totalnej, wskazuje, że według *lex lata* czynnikiem determinującym zasadniczo nieprzekraczalny zakres kontroli odwoławczej będzie granica zaskarżenia i podniesionych zarzutów²⁵.

niesionych zarzutów, uwzględniając treść art. 447 § 1-3 k.p.k. a w zakresie szerszym w przypadkach wskazanych w art. 435, art. 439 § 1, art. 440 i art. 455.

²⁵ O nowym modelu postępowania odwoławczego zob. m.in.: M. Fingas, S. Steinborn, *Granice rozpoznania sprawy w instancji odwoławczej w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego z dnia 27 września 2013 r. i 20 lutego 2015 r.*, w: P. Wiliński (red.), *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym po 1 lipca 2015 r. Przewodnik po zmianach*, Warszawa 2015, s. 473 i n.; T. Grzegorzczak, *Ku usprawnieniu postępowania apelacyjnego i szerszemu reformatoryjnemu orzekaniu przez sąd odwoławczy*, w: P. Hofmański, P. Kardas, P. Wiliński (red.), *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu*, Warszawa 2014, s. 141 i n.; P. Hofmański, S. Zabłocki, *Sprawność postępowania odwoławczego w świetle noweli do Kodeksu postępowania karnego z 27.9. 2013 r.*, w: Z. Jędrzejewski et al. (red.), *Miedzy nauką a praktyką prawa karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Lecha Gardockiego*, Warszawa 2014, s. 103 i n.; W. Kociubiński, *Zakres orzekania sądu*

Zatem permanentne spory dotyczące ilości i rodzaju elementów współkształtujących granice środka odwoławczego znalazły dość niespodziewane rozwiązanie. *Lex lata* rezygnuje bowiem z posługiwania się spornym pojęciem, tym samym czyniąc zbędnym wprowadzenie definicji eliminującej jego wieloznaczność, zamiast zaś wątpliwego pod względem struktury kryterium wytyczającego zakres kontroli odwoławczej wprowadza dwa elementy. Oba w większości dotychczasowych koncepcji określających ilościową konstrukcję granic środka odwoławczego stanowiły składniki je współkształtujące.

dr Katarzyna Sychta
Uniwersytet Śląski w Katowicach
katarzyna.sychta@poczta.fm

THE QUESTION OF A LEGAL DEFINITION OF THE LIMITS OF AN APPELLATE MEASURE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Summary

The limits of an appellate measure constitute a fundamental factor influencing the examination of a matter in models with a reduced scope of appellate control. The quantity and type of its constituents are interpreted in a highly diverse manner. Article 433 § 2 of the Code of Criminal Procedure (k.p.k.) appears to be a solution to the question of ambiguity of the said disputable notion. The elements contained therein that are subject to obligatory control in the appellate instance are treated as a definition of the limits of an appellate measure. As per Article 433 § 2 of k.p.k., the controlled elements comprise accusations and appellate motions, but the enumeration lacks an unquestionable constituent of the limits, which is the scope of appeal. A list of controlled elements is only a fragmentary list of designations of the limits of an appellate measures. Article 433 § 2 of k.p.k. does not eliminate the question of ambiguity of the disputable notion. Likewise, the list of controlled elements does not include expressions typical for a legal definition. The legal provisions that have been in effect since 1 July 2015 do not include the disputable notion. It has been replaced by a criterion indicating the questioned extract of the judgment and default of the governing body.

odwoławczego w świetle ustawy z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2014, z. 1, s. 26 i n.; Ł. Jagiellowicz, Ł. Wiśniewski, *Reformatoryjne orzekanie przez sąd odwoławczy w nowym modelu procesu karnego w świetle genezy reguł ne peius*, w: M. Rogacka-Rzewnicka, H. Gajewka-Kraczkowska, B. T. Bienkowska (red.), *Wokół gwarancji współczesnego procesu karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Piotra Kruszyńskiego*, Warszawa 2015, s. 171 i n.; P. Mirek, *Nowy model postępowania dowodowego przed sądem II instancji – aspekty praktyczne nowelizacji art. 452*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2014, z. 2, s. 48 i n.; A. Sakowicz, *Postępowanie dowodowe w postępowaniu apelacyjnym. Zarys problematyki*, w: P. Wiliński (red.), op. cit., s. 452 i n.; S. Steinborn, *Kształtowanie się granic rozpoznania sprawy w instancji odwoławczej w procesie karnym w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego z dnia 27 września 2013 r. i 20 lutego 2015 r.*, w: D. Kala, I. Zgoliński (red.), *Problemy reformy prawa karnego materialnego i procesowego*, Warszawa 2015, s. 217 i n.; eidem, *Postępowanie dowodowe w instancji apelacyjnej w świetle nowelizacji kodeksu postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2015, z. 1-2, s. 149 i n.; D. Świecki, *Reformatoryjne orzekanie w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania karnego*, „Przegląd Sądowy” 2014 z. 10, s. 5 i n.; idem, *Zarzut jako składnik środka zaskarżenia*, w: P. Hofmański, P. Kardas, P. Wiliński (red.), op. cit., s. 561 i n.; idem, *Apelacja obrońcy i pełnomocnika po zmianach*, w: P. Wiliński (red.), op. cit., s. 436 i n.; S. Zabłocki, *Miedzy reformatoryjnością a kasatoryjnością, między apelacyjnością a rewizyjnością – ku jakiemu modelowi zmierza postępowanie odwoławcze po zmianach kodeksowych z lat 2013-2015*, w: P. Wiliński (red.), op. cit., s. 416 i n.